

APPELLFÖRLAG

VÅRENS BÖCKER 2026

4 MARMOR FRÅN FINLAND • 5 ARTEMISIA GENTILESCHI • 6 AMANDA HAMMARLUND
8 FÖRFALSKAREN GRANDELLS LIV OCH LÖGNER • 9 BUBBLOR OCH BLÅBÄR
10 ARNE MATTSSON • 12 ORDET, BILDEN OCH BILDNINGEN • 13 MORALISK EXCELLENS
14 GRÄNSER OCH GEMENSKAP • 15 SOV MITT LILLA HJÄRTA • 16 ETT EGET ROM
17 SKOLA FÖR BILDNING • 18 HAVET OCH TOVE • 19 EDITH SÖDERGRAN

Illustration av Gerda Tirén till sagan Tummeliten, 1913. Se vidare s. 6.

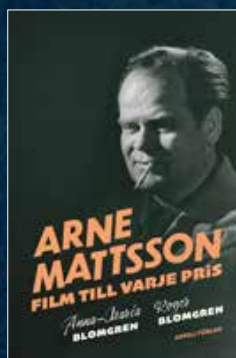
Havet och Tove

Livet i skärgården

OTTO LATVA & MAARIT LESKELÄ-KÄRKI

På det yttersta skäret i Borgå skärgård fann hon en egen plats. Havet var ständigt närvarande hos Tove Jansson. Skärgårdskulturen, djuren, vädret, hennes gömställen och byggprojekt, allt lever i hennes texter och bilder.

200 sidor. Hårdband. Illustrerad. Utk. februari. I samarbete med Svenska litteratursällskapet i Finland. ISBN: 978-91-989865-8-7

Arne Mattsson

Film till varje pris

ANNA-MARIA BLOMGREN & ROGER BLOMGREN

Han kallades »Sveriges Hitchcock» och gjorde världssuccé med *Hon dansade en sommar* – startskottet för »den svenska synden». En sällsynt produktiv publikfavorit, men också en av 1960-talets mest utskälda filmregissörer med svårigheter att få uppdrag.

256 s. Hårdband. Illustrerad. Utk. maj. ISBN: 978-91-989866-4-8

Artemisia Gentileschi

Poeternas musa

GÖREL CAVALLI-BJÖRKMAN

Artemisia Gentileschi (1593–1656) nådde stora framgångar som historiemålare, blev invald i konstakademien i Florens, kallades poeternas musa i de litterära kretsarnas Venedig. Här skildras hennes liv, verk och status som kvinnlig konstnär i barockens Italien.

208 s. Hårdband. Illustrerad. Utk. april. ISBN: 978-91-989866-5-5

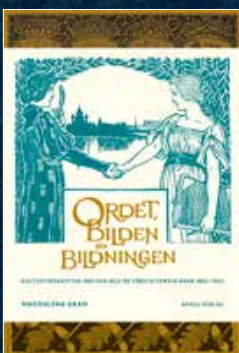
Sov mitt lilla hjärta

Vagguvisan i Sverige

CHRISTINA MATTSSON

Vagguvisan är en uråldrig visgenre, troligen en av våra äldsta. I boken ger författaren, som är en av vårt lands främsta visforskare, en bred introduktion till ämnet. Orden »Sov mitt lilla hjärta» är lånade ur en vagguvisa som sjöngs för över 250 år sedan.

320 s. Hårdband. Illustrerad. Utk. mars. ISBN: 978-91-989866-3-1

Ordet, bilden och bildningen

Kulturtidskriften Ord och Bild de första femtio åren 1892–1942

MAGDALENA GRAM

Ord och Bild är en av världens äldsta nu levande kulturtidskrifter – kanske den äldsta. Med tongivande skribenter, modern reproduktionsteknik och en liberal kultursyn blev den en omedelbar framgång, senare följd av motvind i en föränderlig omvärld.

352 s. Hårdband. Illustrerad. Utk. maj. ISBN: 978-91-989866-6-2

Ett eget Rom

Kvinnliga budbärare av italiensk kultur till Sverige

CECILIA SCHWARTZ

Tre svenska kvinnor, verksamma i Italien under 1900-talet: Ellen Lundberg-Nyblom, Gunhild Bergh och Martha Larsson. Genom deras liv framträder en ny historia om kulturmöten, skapande kvinnors villkor och vår bild av Italien.

352 s. Hårdband. Illustrerad. Utk. mars. ISBN: 978-91-989866-9-3

Marmor från Finland

Svensk maktsymbol under flera sekel

EVA JOHANSSON

I Vestlax, utanför Åbo, bröts marmor. Redan Johan III satte värde på den vackert röd-vit-grå stenen, unik i Europa. Med stenanalys spåras dess väg till slott och gårdar runtom i Sverige.

160 sidor. Hårdband. Illustrerad. Utk. jan. I samarbete med Svenska litteratursällskapet i Finland. ISBN: 978-91-989865-7-0

Gränser och gemenskap

De nya andra och föreställningen om ett vi i Svenskfinland

ELINA OINAS & LOTTI HARJU (RED.)

Om identitetsskapande gränser och om strävan efter gemenskap, trots dessa gränser. »Finlandssvenskhet» ses ofta som något oproblematiskt, men vilka är effekterna av illusionen om ett »vi»?

250 s. Mjukband. Illustrerad. Utk. februari. I samarbete med Svenska litteratursällskapet i Finland. ISBN: 978-91-989866-2-4

Moralisk excellens

Om att överträffa plikten

MATS J HANSSON

Vilket moraliskt ansvar har de som tillhör den privilegierade delen av jordens befolkning? Vad är ett gott liv i en värld där andras lidande aldrig är långt borta? Om självuppooffring, oegennyttia och »moraliska hjältar» som Sophie Scholl och Raoul Wallenberg – men också om godhetens och pliktens gränser i vardagen.

208 s. Häftband. Utk. juni.
ISBN: 978-91-989866-8-6

Skola för bildning

Idéhistoriska perspektiv på
en nutidsfråga

HENRIK BOHLÉN

Både självklart och svårfångat – bildningsbegreppet har använts med olika innebörd i otaliga sammanhang. Här tecknas dess historia med början i romantikens bildningsideal, via 1900-talets folkbildnings- och medborgarskapstankar till återkomsten i svensk skolpolitik i vår tid.

232 s. Häftband. Illustrerad. Utk. april.
ISBN: 978-91-990845-0-3

Dikter och aforismer

EDITH SÖDERGRAN

HOLGER LILLQVIST (UTG.)

INLEDNING AV AGNETA RAHIKAINEN

Samtliga dikter och aforismer som Edith Södergran (1892–1923) skrev på svenska, här samlade i pocketformat. När hon debuterade för drygt ett sekel sedan bröt hon mot normerna och skapade ett eget lyriskt idiom. En poesi som talar till läsare än idag.

362 s. Pocket. Utkommen. I samarbete med Svenska litteratursällskapet i Finland.
ISBN: 978-91-989865-6-3

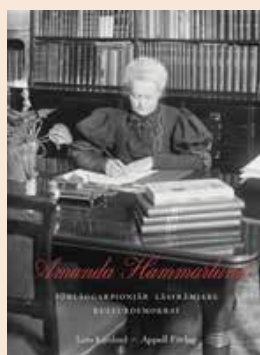
Förfalskaren Grandells liv och lögn

KIRSI VAINIO-KORHONEN &

MIKAEL KORHONEN

Det är stoff för en skälmroman. I par med pigan Lovisa Herlin ger sig torparsonen Carl Grandell på att förfälska sedlar. Ett socialt statistiskt tidigt 1800-tal speglas i en brottsbana, där den ökande skrivkunskheten blev ett verktyg för att rubba cirkulärerna.

240 s. Häftband. Illustrerad. Utk. mars. I samarbete med Svenska litteratursällskapet i Finland. ISBN: 978-91-989865-9-4

Amanda Hammarlund

Förläggarpionjär, läsfrämjare,
kulturdemokrat

LENA KÅRELAND

Okänd för de flesta, men drivande bakom publikationer som *Jultomten* och den oändliga raden med röda bokryggar: Barnbiblioteket Saga. Verksam i en blomstringstid för barnlitteratur lockade Amanda Hammarlund gräddan bland illustratörer och skribenter.

432 s. Häftband. Illustrerad. Utk. maj. I samarbete med Svenska Barnboksintitutet. ISBN: 978-91-989866-7-9

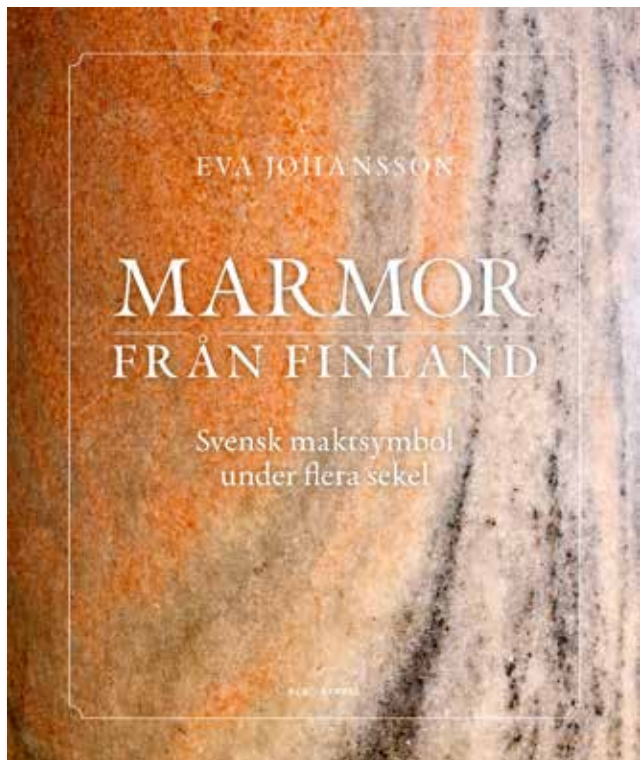

Värt att veta

BUBBLOR – BLÅBÄR

Vetenskap för nyfikna, kompakt och lättläst på 60 sidor. De finns i kastrullen och i champagne – via bubblorna guidar Oscar Henriksson till några av fysikens universella principer. Ett superbär – Laura Jaakola och Hannele Klemettilä granskar blåbärets hälsoeffekter, växtmiljöer och symbolvärde.

60 s. Mjukband. I samarbete med Svenska litteratursällskapet i Finland.
Bubblor: Utk. mars. ISBN: 978-91-989866-1-7
Blåbär: Utk. maj. ISBN: 978-91-989866-0-0

Marmor från Finland

Svensk maktsymbol under flera sekel

EVA JOHANSSON

UTFÖRANDE: 160 s. Häftband. Illustrerad.

Format 210 x 250 mm.

UTKOMMER: Januari

ISBN: 978-91-989865-7-0

I SAMARBETE MED Svenska litteratursällskapet i Finland

4

Marmor från Finland

»then Steen som är kommen ifrå Finlandh ther till haffwe wij och behagh«

SÅ SKREV JOHAN III till sin byggmästare Anders Målare 1572. Vid den tiden hade Johan påbörjat flera av sina många byggprojekt, till exempel Stockholms slott och Svartsjö slott.

Den sten som Johan III hänvisar till är den röd-vit-grå marmorn från Vestlax, närmare bestämt från ön Kimito ungefär åtta mil sydost om Åbo. Den röda färgen tilltalade kungen och dessutom ansågs stenhuggaren i Vestlax Antonius Timmerman vara den skickligaste poleraren i det svenska riket. Johan III:s byggnadsiver ledde till att stenhuggarverkstaden växte och blev Sveriges största.

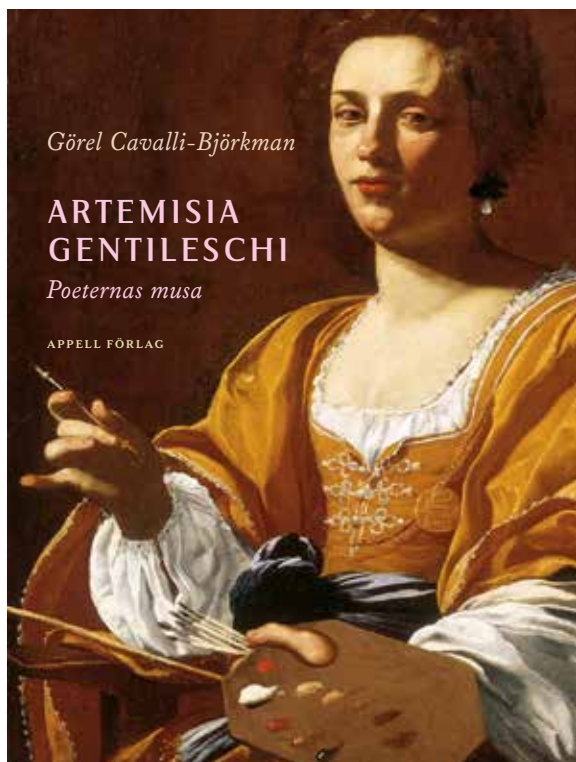
Av marmorn tillverkades kolonner, portaler, öppna spisar och golvplattor för de kungliga slotten, men den användes också i gravmonument. De olika byggnadsdelarna var eftertraktade lyxartiklar, och de flyttades och återanvändes i de olika slotten. Den sällsynta Vestlaxmarmorn blev en statussymbol för de svenska kungarna – ett sätt att positionera sig som stormakt. För att få fram liknande färger

fick europeiska regenter nöja sig med polerad röd kalksten.

När Stockholms slott moderniserades under stormaktstiden skänkte regenterna överblivna kolonner av Vestlaxmarmor till adeln – som tack för utmärkelse i krig eller för lojalitet. Gåvorna visade på en nära relation till kungen och gav mottagarna hög status. Tack vare denna återanvändning har en del av kolonnerna bevarats till våra dagar.

Att marmor brutits i Vestlax har varit känt, men hur den användes i det nya kungadömet har hittills inte ägnats någon grundlig studie. Konsthistoriker Eva Johansson har genom att ta del av fogderäkenskaper och Johan III:s brev lyckats spåra marmorleveranserna till Stockholm och Uppsala.

Tillsammans med statsgeolog Sten-Anders Smeds har Johansson jämfört marmordetaljer från Vasatiden med stenprover från Vestlax. Deras undersökningar ger ny och värdefull kunskap om marmorns beskaffenhet och användning och ger nya perspektiv på den materiella kulturen i Sveriges och Finlands gemensamma historia.

Artemisia Gentileschi

Poeternas musa

GÖREL CAVALLI-BJÖRKMAN

UTFÖRANDE: 208 s. Häftband. Illustrerad.

Format 170 x 225 mm.

UTKOMMER: April

ISBN: 978-91-989866-5-5

ARTEMISIA GENTILESCHI (1593–1656) var en betydande konstnär under den europeiska barocken, en av få kvinnor som lyckades slå igenom i den högt skattade genren historiemåleri.

Sin första konstnärliga utbildning fick hon i fadern Orazio Gentileschis ateljé. Under sin karriär hade hon uppdrag i hemstaden Rom, i Florens, Venedig och Neapel. I Florens valdes hon in i stadens konstakademi, och där blev hon också nära vän med Galileo Galilei och Michelangelo Buonarroti d.y. Den senare beställde en takmålning av henne till Casa Buonarroti, det museum han skapade för sin berömda anfader med samma namn. I Florens fanns också banktjänstemannen Marino Maringhi, och en viktig källa till kunskap om Artemisia är de kärleksbrev hon skrev till honom. Från hennes tid i Venedig finns flera hyllningsdikter av kända poeter bevarade – hon sågs som en poeternas musa.

Nya målningar av Artemisia har återupptäckts och visats på stora utställningar i Europa och USA, och på senare tid har ett flertal böcker om hennes liv och konst publicerats. Liksom sina manliga kolleger arbetade Artemisia med populära motiv som Judit och Ho-

lofernes, Susanna i badet, Kleopatra och Danaë. I modern genusforskning har vissa motiv val tolkats mot bakgrund av den våldtäkt hon utsattes för i hemmet.

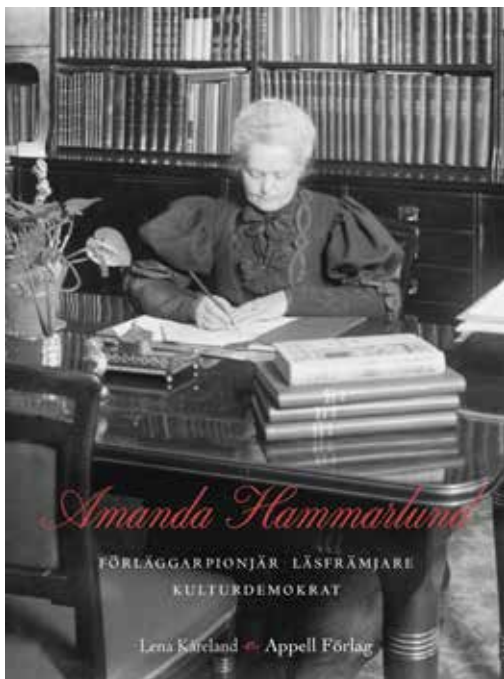
Görel Cavalli-Björkman beskriver de konstnärliga metoder som Artemisia utvecklade, uppmärksammar den status hon hade som kvinnlig målare och placerar in hennes liv och konstnärskap i sitt historiska sammanhang.

Danaë. Artemisia skildrar ögonblicket när Zeus, i form av ett guldregn, förför Danaë. En tjänare försöker fånga rikedomerna.

5

Artemisia Gentileschi

Amanda Hammarlund

Förläggarpionjär, läsfrämjare,
kulturdemokrat

LENA KÅRELAND

UTFÖRANDE: 432 s. Hårdband. Illustrerad.

Format 160 x 220 mm.

UTKOMMER: Maj

ISBN: 978-91-989866-7-9

ISSN: 0347-5387

I samarbete med Svenska Barnboksinstitutet.

AMANDA HAMMARLUND (1854–1935) är okänd för de flesta, men inte hennes livsverk – den rikt illustrerade barntidningen *Jultomten* (1891–1935) och Barnbiblioteket Saga, de små, behändiga böckerna med röda pärmar som började ges ut 1899 och utkom fram till 1970-talet, älskade av många generationer barn.

Hon gjorde sina viktigaste insatser decennierna kring sekelskiftet 1900, en tid då barnboken upplevde en första blomstringsperiod och barns läsning var ett hett debattämne. En ny typ av litteratur växte fram i takt med en förändrad syn på barn och barndom. Barnboken skulle vara av konstnärligt hög kvalitet och nå ut till barn i alla samhällsklasser.

Amanda Hammarlund drevs av ett starkt kulturdemokratiskt patos och hade utbildat sig till folkskollärare, ett yrke som vid denna tid började få status och bli en kulturfaktor av vikt. Hennes liv och verksamhet är en viktig del i folkskolans, folkbildningens och den svenska barnlitteraturens historia, liksom i det tidiga 1900-talets kvinnohistoria.

Som en av Sveriges första kvinnliga förlagschefer var Amanda Hammarlund pionjär. Hon

blev verkställande direktör för Svensk läraretidnings förlag sedan hennes make Emil Hammarlund, en framstående skolman och politiker, avlidit 1910. Som förlagschef samarbetade hon med de flesta av samtidens främsta författare och konstnärer, som Elsa Beskow, Selma Lagerlöf, Carl Larsson och Jenny Nyström.

Hon var känd för sin övertalningsförmåga och kunde skickligt driva igenom sina önskemål. Ett omfattande brev- och arkivmaterial gör det möjligt att teckna bilden av Amanda Hammarlunds roll som kvinnlig företagsledare och betydande nyckelperson i dåtidens barnlitterära Sverige. Hon var ett nav kring vilket gräddan av barnboksvärlden flockades.

Barnbiblioteket Saga 1.
Den första volymen i en
lång rad med röda ryg-
gar. Omslaget är illustre-
rat av Elsa Beskow.

JULTOMTEN

Förfalskaren Grandells liv och lögner

KIRSI VAINIO-KORHONEN & MIKAEL KORHONEN

UTFÖRANDE: 240 s. Häftband. Illustrerad.

Format 148 x 210 mm.

Översättning: Elisabeth Stubb

UTKOMMER: Mars

ISBN: 978-91-989865-9-4

I SAMARBETE MED Svenska litteratursällskapet i Finland

8

Förfalskaren Grandells liv och lögner

I BÖRJAN AV 1800-TALET var människans plats i samhället förutbestämd, och de jordlösa på landsbygden hade inga möjligheter till avancemang. Den långsamt ökade skrivkunskigheten erbjöd dock den listige och förslagne ett sätt att förbättra sin ställning. Genom att förfalska pengar, arbetsintyg och olika bevis kunde man påverka sitt livsöde. Men förfalskning av sedlar och dokument var allvarliga brott mot kronan – i värsta fall i klass med mord.

Huvudpersoner i denna historia är torparsonen, drängen, lösdrevaren och tjuven Carl Grandell och hans brottskumpan, bonddottern, pigan och gårdfarihandlaren Lovisa Herlin – båda dömda för förfalskning.

Deras livshistoria väcker många frågor: Hur såg deras uppväxt ut? Varför blev de marginaliserade och med tiden insnärjda i allt grövre brottslighet? Varför bar Grandell på ett missnöje och ett hat som ledde till ett brott på den gård där han föddes? Hur knöts familjemedlemmar, vänner och bekanta till det nät av överträdelse och brottslighet som under flera år omgav Grandell? Var och när korsades Grandells och Herlins vägar?

Med en stor mängd olikartade och inte sällan fragmentariska källor lyckas historikerna Kirsi Vainio-Korhonen och Mikael Korhonen lägga ett fascinerande pussel. Även om Carl Grandells och Lovisa Herlins livsbana har inslag av skälms historia speglar deras liv det finländska samhällets socioekonomiska historia och i synnerhet vardagen för de mindre bemedlade under första hälften av 1800-talet.

Detalj av förfalskad sedel på tre riksdaler hittad i Carl Grandells plånbok. Sedlarna nöttes för att se ut som äkta, använda pengar. Svenska sedlar och mynt användes parallellt med ryska även efter att Finland blivit en del av Ryssland. Källa: Underställningsakt ÅD 67/1830 Carl Grandell. Åbo hovrätts arkiv. RA Åbo.

Värt att veta

Bubblor

OSCAR HENRIKSSON

Blåbär

LAURA JAAKOLA
& HANNELE KLEMETTILÄ

VÄRT ATT VETA

Vetenskap för nyfikna, kompakt och lättläst på 60 sidor. Värt att veta är en populärvetenskaplig bokserie där en eller två forskare tar sikte på ett tankeväckande tema i varje bok.

I ALLT FRÅN KOKANDE KASTRULLER till champagneglas och kanske till och med vid universums födelse spelar bubblor huvudrollen. Så är fallet varje gång materia genomgår en dramatisk förändring. I denna lilla bok om bubblor tar fysikern Oscar Henriksson med dig på en resa genom fasövergångarnas värld. Du får upptäcka hur vatten kan underkylas, varför drycker bubblar när korken öppnas och hur samma fysik kan beskriva kosmiska processer i det tidiga universum. Med vardagliga exempel som involverar glögg, kortlekar och böljande landskap vävs begrepp som energi, entropi och fri energi in i berättelsen. Resultatet är en bok som binder samman det bekanta och det svindlande, och som visar hur några av fysikens mest universella principer gömmer sig i något så enkelt – och vackert – som en bubbla.

EN GÅVA FRÅN GUDARNA eller en förrädisk frestare? Ett bär som skadar hälsan – eller främjar den? Blåbäret har genom tiderna varit både uppskattat och föraktat. I dag är det upphöjt till ett superbär och ses som en synnerligen mångfacetterad växt, oavsett om man betraktar det med naturvetenskapliga eller humanistiska ögon.

I centrum för Laura Jaakolas och Hannele Klemettiläs bok står skogsblåbäret – *Vaccinium myrtillus* – som växer vilt i Europa och Asien. Tillsammans med lingonet är det i dag Nordens viktigaste vilda bär, både ekonomiskt och ur ekosystemens perspektiv. Boken behandlar arter och växtmiljöer samt blåbärets betydelse som föda, medicinalväxt och nyttoväxt. Dessutom fördjupar författarna sig i blåbärets olika symboliska betydelser genom tiderna.

UTFÖRANDE: 60 s. Mjukband. Format 110 x 160 mm.

UTKOMMER • BUBBLOR: Mars. **BLÅBÄR:** Maj.

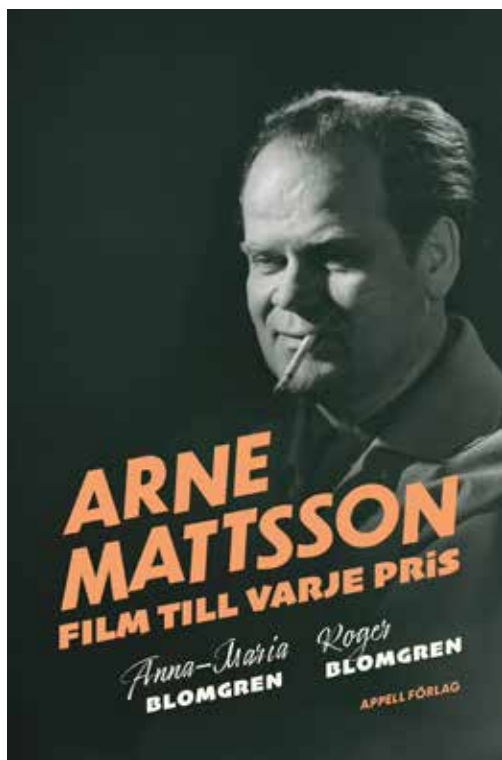
ISBN • BUBBLOR: 978-91-989866-1-7

ISBN • BLÅBÄR: 978-91-989866-0-0

I SAMARBETE MED Svenska litteratursällskapet i Finland.

Översättning *Blåbär*: Tatu Lehtilä och Anders Nyman/Traduct Oy.

Arne Mattsson

Film till varje pris

ANNA-MARIA BLOMGREN & ROGER BLOMGREN

UTFÖRANDE: 256 s. Häftband. Illustrerad.

Format 145 × 220 mm.

UTKOMMER: Maj

ISBN: 978-91-989866-4-8

HAN KALLADES »SVERIGES HITCHCOCK«, slog publikrekord med världssuccén *Hon dansade en sommar* – startskottet för »den svenska synden» – och blev den första svensken att vinna Guldbjörnen i Berlin. Under fem decennier gjorde Arne Mattsson (1919–1995) 60 långfilmer – fler än någon annan svensk regissör under ljudfilmens era. Han var publikens favorit, filmbolagens kassako och en pionjär som regisserade internationella filmer redan på 1950-talet.

Trots succéer som *Damen i svart*, *Hemsöborna* och *Vaxdockan* blev Arne Mattsson från mitten av 1960-talet en av Sveriges mest utskällda filmregissörer. Det spelade ingen roll vilka filmer han gjorde – de blev nästan undantagslöst totalsågade och han fick svårt att hitta jobb i Sverige. Efter att ha gett filmrecensenterna ordentligt på nöten med hämndfilmen *Ann och Eve* var han definitivt körd i botten, men vägrade ändå ge upp.

Flera av Arne Mattssons filmer uppmärksammades internationellt. Här ses han tillsammans med Alfred Hitchcock och Bibi Andersson. Till höger Arne Mattsson under inspelningen av *Bärande hav*, en dramafilm om sjöfart från 1951. Då träffade han den okända Ulla Jacobsson, som snart engagerades i *Hon dansade en sommar*.

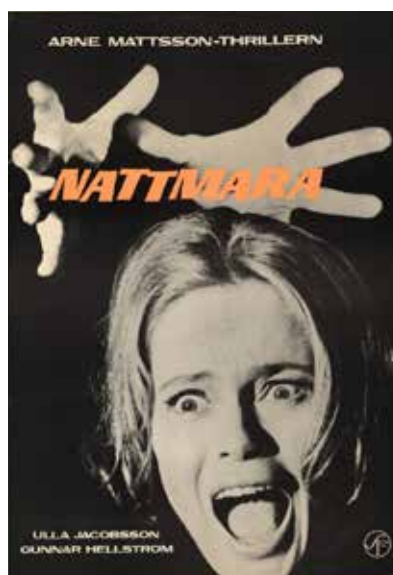
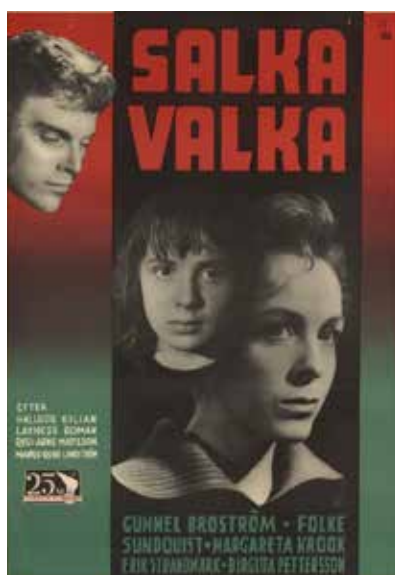
I denna första stora biografi om Arne Mattsson får vi följa en dramatisk karriär fylld av succéer, skandaler, motgångar och kreativ uthållighet. Boken bygger på opublicerat intervju-material och omfattande arkivforskning.

DE SENSATIONELLA besöksiffrorna för *Hon dansade en sommar* kan till del förklaras med den berömda nakenscenen, som förstås var utmanande år 1951. Men filmen fick också ett

mycket positivt mottagande och slog publikrekord även i länder där nakenscenerna klippes bort. En av Arne Mattssons mer ambitiösa filmer var dramat *Salka Valka* (1954), inspelad på Haldór Laxness Island. Mattsson var tidigt ute i deckargenren och nådde stora framgångar med serien om deckarparet Hillman, bland annat *Mannekäng i rött* (1958). Han gick vidare i det mörka, och i *Nattmara* (1965) såg en recensent likheter med Polanskis *Repulsion*.

11

Arne Mattsson

Ordet, bilden och bildningen

Kulturtidskriften *Ord och Bild* de första femtio åren 1892-1942

MAGDALENA GRAM

UTFÖRANDE: 352 s. Hårdband med skyddsomslag. Illustrerad.
Format 170 x 245 mm.

UTKOMMER: Maj

ISBN: 978-91-989866-6-2

ORD OCH BILD är en av världens äldsta nu levande kulturtidskrifter, kanske den äldsta. Den startades 1892 av Karl Wählin och blev snart en kulturell nod i Sverige. Tidskriften var ett borgerligt bildningsprojekt i liberal anda. Kulturen i vid mening skulle belysas, främst konst och litteratur men även forskningens framsteg och sociala frågor. Polemik skulle undvikas. Det nordiska perspektivet var tydligt.

Tidens kända författare, konstnärer, kritiker och essäister medverkade, bland dem Hjalmar Söderberg, Richard Bergh och Ellen Key. En annan förklaring till tidskriftens omedelbara framgång var modern reproduktionsteknik och samspelet mellan text och illustrationer – talande är Albert Edelfelts omslagsteckning från 1897 där *Ordet* och *Bilden* tar varandra i hand. *Ord och Bild* blev också ett skyltfönster för både samtida och äldre bildkonst.

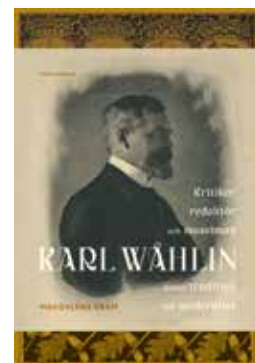
Utgivningen av *Ord och Bild* blev ett ekonomiskt vågspel. Det förra sekelskiftets framtidsoptimism dämpades av första världskrigets katastrof och mellankrigstidens depression. Konkurrensen från andra medier ökade, moderniteten gjorde entré, och en yngre gene-

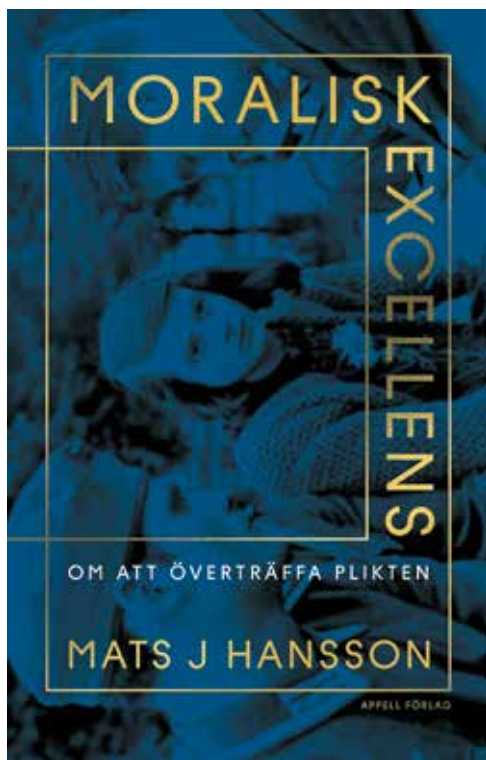

Nils Kreuger komponerade 1898 ett nytt omslag till *Ord och Bild*. Överst syns de nordiska riksvapnen. Ett språkband med tidskriftens titel illustrerar närmandet mellan ord och bild.

ration vände blicken åt andra håll. Under 1930-talet genomgick *Ord och Bild* en allvarlig kris. Begreppet bildning och den nordiska enhetstanken stod fortsatt i centrum när ett nytt världskrig närmade sig.

Magdalena Gram berättar om tidskriftens första femtio år, dess föregångare och konkurrenter, medarbetare och innehåll. Boken är en fristående fortsättning på hennes monografi *Karl Wählin – Kritiker, redaktör och museiman mellan tradition och modernitet* (Appell Förlag 2023).

Moralisk excellens

Om att överträffa plikten

MATS J HANSSON

UTFÖRANDE: 208 s. Häftband.

Format 135 × 210 mm.

UTKOMMER: Juni

ISBN: 978-91-989866-8-6

ATT HJÄLPA ANDRA kräver ibland självuppostring. Det är något vi kanske främst förknippar med »moraliska hjältar« som Sophie Scholl eller Raoul Wallenberg. Deras extraordinära handlingar väcker en svår, vardagsnära fråga: Vilket ansvar har vi vanliga människor i en värld där vissa människor lever i trygghet och överflöd medan andra knappt har tillgång till rent vatten? Är det rimligt att ge upp en del av sin egen bekvämlighet, och i så fall hur mycket? Vad betyder det att leva ett gott liv i en värld där andras lidande aldrig är långt borta?

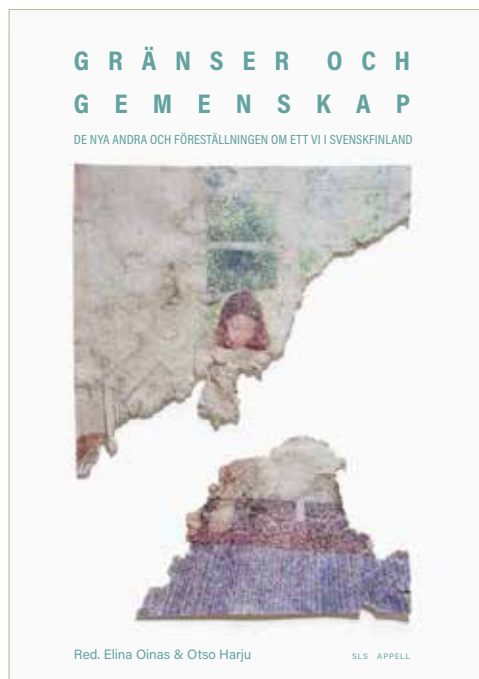
Vi som tillhör den privilegierade delen av jordens befolkning har obegränsade möjligheter att vara goda. Det gör var och en till en möjlig »moralisk hjälte«. Men vilken uppostring är rimlig? Om vi vet att några hundralappar kan rädda liv, är det då försvarbart att köpa en ny mobiltelefon, resa eller byta garderob? Var går gränsen för ett moraliskt engagemang?

I den ena vågskålen ligger vår personliga frihet, i den andra de möjligheter vi har att göra gott. Enligt filosofen Peter Singer är det vår plikt att förhindra något dåligt från att hända om vi kan göra det utan att själva ge upp något

av jämförbar betydelse. Det låter rimligt, men hur långt kan det sträckas? Att göra livet bättre för andra kan knappast vara en människas enda rättesnöre.

Vi människor är inte maskiner, det finns gränser för vad vi orkar. Ett liv helt präglat av självuppostring riskerar att förlora balans, glädje och mening. I en värld där behoven är gränslösa bör moraliskt motiverade handlingar betraktas som frivilliga. Men det är svårt att förstå hur just moral kan vara frivillig. Att något är moraliskt betyder att det är värdefullt och önskvärt; att det är frivilligt betyder att vi inte kan kritiseras om vi avstår. Men hur kan något som är bra försummas utan kritik? Om det är rätt att hjälpa, hur kan vi låta bli?

Mats J. Hansson argumenterar för att moraliska skyldigheter bör avse rimliga åtaganden, och att var och en bör vara fri att höja sig över denna nivå – till moralisk excellens. Förutsättningen för moralisk frivillighet är individens autonomi. Föreställningen om en sådan autonomi har sitt särskilda historiska sammanhang. Författaren menar att den ska ses som fundamental och allmänmännisklig.

Gränser och gemenskap

De nya andra och föreställningen om ett vi i Svenskfinland

ELINA OINAS & LOTTI HARJU (RED.)

UTFÖRANDE: 304 s. Mjukband. Illustrerad.

Format 148 x 210 mm.

UTKOMMER: Februari

ISBN: 978-91-989866-2-4

I SAMARBETE MED Svenska litteratursällskapet i Finland

VILKA EFFEKTER har illusionen om ett »vi»? Studier om »det finlandssvenska» i relation till nya »andra» visar att finlandssvenskheten ofta ses som oproblematiserad och att diskussioner om rasism, rasifiering och diskriminering lyser med sin frånvaro.

I *Gränser och gemenskap* synar elva forskare finländares identitetsarbete och strukturella gränsregimer. De tar den teoretiska diskussionen till en kontext utanför den dominerande angloamerikanska, med ett tvärvetenskapligt fokus på andrafiering, uteslutning, vitmedvetenhet och självförståelse. Hur skapas och upprätthålls identitetsskapande gränser? Kan man nå gemenskap över gränserna? Författarna utforskar temat via bland annat empiriska studier av migranternas ofta prekära ställning, men också via konst, utbildning och forskarens egen roll.

GRÄNSER OCH GEMENSKAP presenterar resultaten från det treåriga forskningsprojektet *Svenskfinlands nya konturer – identitet, disidentifikation och solidaritet i möten med intima »andra»*. Huvudsyftet var att förstå och tolka

praktiker och värderingar kring gränsdragningar och solidaritet mellan föreställda »gamla befolkningsgrupper» och de »nya andra», och de rörliga, porösa konturerna kring det »finlandssvenska», och att därmed belysa de sociologiska frågorna om känsla av gemenskap, tillhörighet, solidaritet och uteslutning.

Flera av de många deltagande forskarna är knutna till Åbo Akademi och Helsingfors universitet och hemmahörande i disciplinerna sociologi, socialt arbete och genusvetenskap. Till boken hör också en rad konstverk som kritiker Helen Korpak presenterar i kapitlet »Hur avbildar man en gräns?»

I bokens inledning skriver redaktörerna Elina Oinas och Lotti Harju: »Vårt forskningsprojekt SIDA började helt avsiktligt med en rätt naiv och optimistisk hypotes om att det hos en språkminoritet går att hitta en tendens som vi karakteriserade som en strävan till solidaritet med andra minoriteter och en öppenhet inför möten med nya så att säga andrafierade. ... Under projektets gång blev det dock uppenbart att hypotesen inte höll.»

Sov mitt lilla hjärta

Vaggvisan i Sverige

CHRISTINA MATTSSON

UTFÖRANDE: 320 s. Häftband. Illustrerad.

Format 155 x 215 mm.

UTKOMMER: Mars

ISBN: 978-91-989866-3-1

Ingår i Svenska barnboksinstitutets skriftserie.

VAGGVISAN är en uråldrig visgenre, troligen en av våra äldsta. Ändå har få fördjupat sig i ämnet och ingen har förut skrivit en hel bok om vaggvisan i Sverige. De äldsta vaggvisorerna är svärfångade och uppträder gärna i olika skepnader framvuxna ur den folkliga kulturen, men också ur vuxenlyriken.

Vaggvisorerna hör till den innerligaste stunden när den lågmälda sången är viktigare än orden. Det är småkonst i vardagen, anspråkslös i sitt val av ämnen. Många vaggvisor är

sannolikt väldigt gamla, kanske upp emot 300 år, eller mer.

Orden »Sov mitt lilla hjärta« sjöngs för över 250 år sedan. Förhoppningsvis kan den här boken fylla några luckor i den allmänna kunskapen om de äldsta vaggvisorerna som hörde till den dolda skatten i främst kvinnornas vardag.

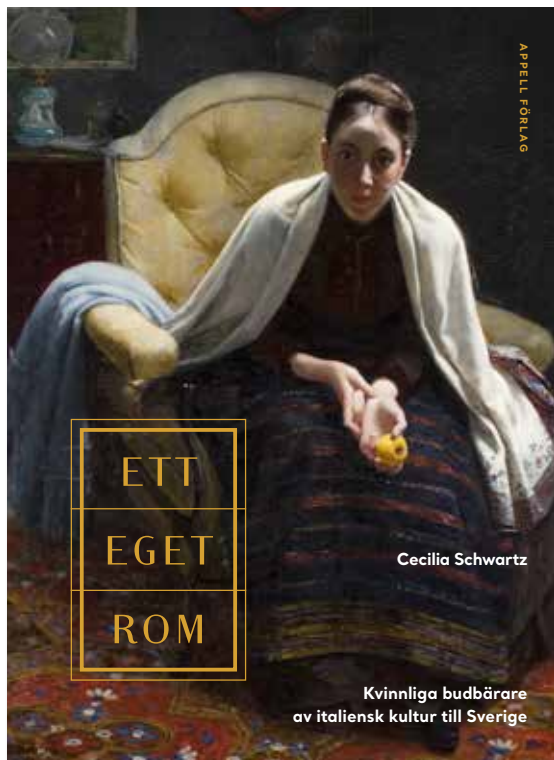
Christina Mattsson är en av vårt lands främsta visforskare. Hon är tidigare styresman för Nordiska museet, radiomedarbetare och rikskanalchef för Sveriges Radio P2.

Vaggvisorerna fördes vidare från generation till generation. Många sjöngs på samma melodi som »Ro, ro till fiskeskär«, här illustrerad av Jenny Nyström i *Barnkammarens bok* (1882). Tidigare var det ovanligt med vaggvisor i tryck som vände sig till andra än forskare. Ett undantag är *Sju stycken wackra wagg-wisor* (1822).

15

Sov mitt lilla hjärta

Ett eget Rom

Kvinnliga budbärare av italiensk kultur till Sverige

CECILIA SCHWARTZ

UTFÖRANDE: 352 s. Hårdband. Illustrerad.

Format 145 × 215 mm.

UTKOMMER: Mars

ISBN: 978-91-989866-9-3

16

Ett eget Rom

ÅR 1920 INSER litteraturforskaren Gunhild Bergh att den akademiska karriären i Sverige är över. Hon reser till Rom och kommer att stanna där resten av sitt liv, verksam som korrespondent, översättare och kulturförmedlare. I staden fanns redan Ellen Lundberg-Nyblom. Hon översatte italienska samtidsförfattare som 19-åring och skrev romaner och essäer inspirerade av sitt liv i Italien. Efter kriget anslöt

Ellen Lundberg-Nyblom och Martha Larsson.

Svenska Dagbladets nya korrespondent Martha Larsson. Under decennier introducerade hon ny italiensk litteratur för svenska läsare.

I *Ett eget Rom* växer bilden fram av tre kvinnor som med sina artiklar, översättningar, brev och skönlitteratur öppnade nya perspektiv på Italien. De utmanade fördomar och schabloner och bidrog på så sätt till att forma den svenska synen på landet under en tid av stora politiska och kulturella förändringar.

De tre kvinnorna kom ur tre olika generationer men hittade alla sina egna strategier. Ellen Lund-

berg-Nyblom försökte motbevisa de fördomar som florerade runt sekelskiftet om att italienare var smutsiga, lata och tjuvaktiga. Gunhild Bergh väckte de svenska tidningsläsarna ur drömmen om Italien med sina sakliga rapporter om fascismens frammarsch i Mussolinis diktatur. Martha Larsson introducerade högklassig italiensk litteratur under 1950–70-talen, en tid då många svenskar förknippade italienare med billig arbetskraftsinvandring och *latin lovers*.

Ett eget Rom är inte bara en kunskapsrik och drabbande berättelse om tre kvinnliga livsöden i exil, utan också en introduktion till ett nytt forskningsfält: kulturförmedlarstudier. Här uppmärksammas de ofta förbisedda röster som gjort det möjligt för litteratur och idéer att röra sig över nationsgränser: böckernas budbärare.

Skildringen av tre kvinnors väg till intellektuellt självförverkligande blir en nyckel till förståelse av det litterära utbytet mellan Sverige och Italien under 1900-talet.

Gunhild Bergh på Piazza Navona.

Skola för bildning

Idéhistoriska perspektiv på en nutidsfråga

HENRIK BOHLIN

UTFÖRANDE: 232 s. Häftband. Illustrerad.

Format 135 × 210 mm.

UTKOMMER: April

ISBN: 978-91-990845-0-3

ATT FRÄMJA BARNS OCH ELEVERS bildning är ett uppdrag för skolan, förskolan och fritidshemmen. Skolbibliotek och folkbibliotek ska främja intresset för bildning, och folkhögskolor och studieförbund ska verka för folkbildning. Men ordet bildning har genom historien använts i så många olika sammanhang och med så många olika innebörder att ingen enskild definition kan sammanfatta alla. Vill man förstå vad bildning innebär eller kan innebära behöver man veta något om begreppets historia.

Skola för bildning följer begreppet med början i den klassiska tyska bildningstanken omkring 1800, med namn som Fichte och Schiller, vidare till bildningsidéer i den svenska folkskoldebatten under 1800-talets första årtionden, diskussioner om demokrati, folkbildning och skola omkring sekelskiftet 1900, medborgarskapsidéer i 1946 års skolutredning, fram till återlanseringen av bildningstanken i läroplansutredningen »Skola för bildning« 1992. En avslutande fråga är: Vad kan bildning som uppdrag för skolan betyda idag?

Folkskola i Skeda. Åsikterna bröts mot varandra inför folkskolans införande 1842: Kunde skolan fostra eleverna till goda medborgare – eller skulle folken bara bli skadlig »halvbildning«?

För Ellen Key var bildning inte en fråga om faktainsamling – barn skulle inte bli »encyklopedier i fickformat«. Målet borde i stället vara att utveckla de mänskliga förmågorna såsom minnet, förståndet, känslan och förmågan att iakttä och sammansmälta kunskaper till en helhet. Ellen Key resonerar här i banor som kan spåras till Rousseau men även till Wilhelm von Humboldt.

17

Skola för bildning

Havet och Tove

Livet i skärgården

OTTO LATVA & MAARIT LESKELÄ-KÄRKI

UTFÖRANDE: 200 s. Hårdband. Illustrerad.

Format 160 x 240 mm.

Översättning: Pia Perokorpi

UTKOMMER: Februari

ISBN: 978-91-989865-8-7

I SAMARBETE MED Svenska litteratursällskapet i Finland

18

Havet och Tove

»Man blir annorlunda och man får nya tankar när man lever lite längre ensam med havet och sig själv.«

TOVE JANSSON var en mångsidig konstnär och författare. I hennes liv hade havet en alldeles speciell betydelse. Det var en symbol och metafor för konstnärskapet, egentligen för hela livet. Naturen och kulturen i skärgården

inspirerade Toves konst, som i dag kan ses som en del av det finländska maritima kulturarvet. I hennes texter och bilder är gränsen mellan människan och den omgivande naturen transparent, nästan obefintlig.

Med utgångspunkt i havet och skärgården och dess kulturhistoria tecknar Otto Latva och Maarit Leskelä-Kärki ett marinbiografiskt porträtt av Tove Jansson och hennes liv

APPELL FÖRLAG

VÅRENS BÖCKER 2026

i Pellinge i Borgå skärgård, den miljö där hon tillbringade flertalet somrar från barndomen till livets höst.

Författarna vandrar i Tove Janssons fotspår. Familjen Janssons sommarliv var i hög grad sammanflätat med skärgårdsgemenskapen på Pellinge. Inte minst relationen till grannfamiljen Gustafsson sträcker sig över flera generationer. För Tove var hennes gömställen och olika byggprojekt i den karga havsnaturen något som formade relationen till havet. I mitten av 1960-talet hittade hon en egen och bestående plats på det yttersta skäret innan Finska viken och öppna havet tar vid – den lilla ön Klovharun.

Havet, skärgårdens väderlek, djuren och växterna är återkommande teman i Tove Janssons verk. Havet är inte närvarande enbart i de välkända mumindöckerna, utan även i hennes noveller, självbiografiska texter och artiklar som skrivits av och om henne. Författarna har använt sig av ett omfattande källmaterial och boken är rikt illustrerad med fotografier.

I ett efterord reflekterar Björn Sundmark, professor i engelsk litteratur i Malmö och Tove Jansson-forskare, över sitt förhållande till havet genom Tove Jansson och hennes berättelser.

TOVE JANSSON I BORGÅ SKÄRGÅRD 1968.
FOTON: FRED OHERT. HUVUDSTADSBLADET,
JOURNALISTISKA BILDARKIVET JOKA, MUSEIVERKET.

Dikter och aforismer

EDITH SÖDERGRAN

HOLGER LILLQVIST (UTG.)

FÖRORD AV AGNETA RAHIKAINEN

UTFÖRANDE: 364 s. Pocket (mjukband).

Format 110 x 178 mm.

UTKOMMEN

ISBN: 978-91-989865-6-3

I SAMARBETE MED Svenska litteratursällskapet i Finland.

SAMTLIGA dikter och aforismer som Edith Södergran skrev på svenska finns nu i nyutgåva i pocketformat. När Södergran debuterade för drygt ett sekel sedan bröt hon mot normerna och skapade ett eget lyriskt idiom.

Än idag talar hennes lyrik till läsare runt om i världen. Agneta Rahikainen menar i sitt förord att förklaringen till Södergrans tidlösa popularitet ska sökas i hennes tilltal, som riktar sig direkt till en nutida läsare, men också i hennes förmåga att reflektera kring allt, från katten på trädgårdssoffan till livets och dödens mysterium. Det är dikter för såväl ung som gammal.

I utgåvan återfinns allt från ungdomsdikter, den tidiga samlingen *Dikter* (1916), *Septemberlyran*, *Rosenaltaret*, aforismsamlingen *Brokiga iakttagelser*, *Framtidens skugga* till den postuma samlingen *Landet som icke är*, utgiven 1925.

Förlaga till pocketen är Edith Södergrans *Samlade skrifter 1. Dikter och aforismer*, 1990.

SE ÄVEN »FLORA POETICA«, med ett urval dikter, bilder av Martin Bergström och essä av Agneta Rahikainen, Appell Förlag (2023).

HAGA SLOTT,
KOLONNER AV
VESTLAXMARMOR.
SE VIDARE S. 4.